

5 Politiky zpřístupňování městského prostoru v České republice

Jana Línová

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-9910-2021-5>

5.1 Úvod

Tématem kapitoly jsou politiky a způsoby plánování zpřístupňování veřejného prostoru v České republice. Kapitola tvoří pomyslný most mezi teoretickou a empirickou částí knihy. Text vychází z diplomové práce „*Přístupy městských samospráv k problematice bezbariérovosti*“. Kapitola respektuje strukturu této diplomové práce, proto je členěna do dvou částí. První teoretická část představuje designy prostoru zabývající se zpřístupňováním veřejného prostoru. Empirická část vychází z výsledků zmíněné diplomové práce a snaží se poukázat na dosavadní praxi zpřístupňování městského prostoru na úrovni samospráv

v České republice. Kapitola zároveň tvoří důležitý rámec pro další kapitoly v metodické části knihy. Zatímco ostatní kapitoly jsou zaměřeny pouze na situaci v Brně, tato kapitola zasazuje brněnskou zkušenost s budováním přístupného prostoru do širšího kontextu celé České republiky. Tímto dochází k propojení zkušenosti Brna s ostatními samosprávami v České republice, které se zabývají systematickým odstraňováním bariér.

Text si klade za cíl představit nejužívanější designy usilující o přístupnost prostoru (univerzální design, design pro všechny, inkluzivní design). Následně do kontrastu staví taktický urbanismus. Kapitola poukazuje na omezení jednotlivých designů prostoru a zároveň představuje myšlenky jejich možné komplementárnosti.

Empirická část kapitoly pojednává o situaci v České republice a na příkladu konkrétních samospráv poukazuje na nástroje a způsoby práce se zpřístupňováním městského prostoru a odstraňováním bariér. Sběr dat probíhal pomocí semistrukturovaných rozhovorů a rozboru koncepčních a strategických dokumentů. Práce identifikuje města v České republice, ve kterých již proběhla institucionalizace agendy bezbariérového prostoru v rámci samosprávy. Kapitola zaznamenává zkušenosti, postřehy a pokroky v jednotlivých samosprávách. V současnosti se v České republice věnují systematickému odstraňování bariér pouze čtyři města, z tohoto důvodu by bylo vhodné myšlenku systematického odstraňování bariér rozšířit i do dalších měst.

5.2 Kde se vzala myšlenka bezbariérového prostoru?

Produkce veřejného prostoru a městských politik byla vždy vytvářena zejména dle potřeb „standardního“ lidského jedince. Takovýmto způsobem vzniká prostor, který není vstřícný ani chápavý vůči rozdílným nárokům uživatelů, kteří vybočují z norem utvořených dle požadavků majoritní společnosti. Tento prostor tedy nemůže respektovat odlišné nároky široké skupiny uživatelů, a tím vylučuje část populace z jeho užívání. Proto bývá často veřejný prostor fyzicky a institucionálně nepřístupný pro určitou skupinu uživatelů.

Již od nepaměti se ve společnosti projevovala diskriminace osob s odlišnými těly. Ačkoliv v průběhu času lidé získávali stále větší a větší práva, diskriminace osob se zdravotním znevýhodněním se projevovala stále (Persson, Ahman, Yngling

a Gulliksen, 2015). První náznaky změny systému se objevily až v 50. letech 20. století, kdy společnost začala projevovat zájem o osoby se zdravotním znevýhodněním. Prvotní myšlenky bezbariérového designu se začaly rozvíjet postupně v Evropě, USA a Japonsku (Institute for Human Centered Design, 2016). Jedním z důvodů vzniku myšlenky bezbariérového prostoru je změna úhlu pohledu ve společnosti, která se odehrála v posledních 50 letech. Významně se proměnilo vnímání tělesné odlišnosti od původně lékařského pohledu, jenž odlišnost považoval za problém jedince, k modelu sociálnímu. Sociální model pohlíží na tělesnou odlišnost jakožto na výsledek interakce osob a prostředí spíše než na problém vlastní patologie (Hamraie, 2016) — blíže předchozí kapitoly (kapitoly 2 a 3). Původně byla tělesná odlišnost vnímána jako problém tělesného omezení či nefunkčnosti těla, tedy byla chápána jako fyzické omezení konkrétního jedince. Pro sociální model je tato odlišnost kolektivní vinou společnosti, která jedince vyčleňuje z využívání prostoru a činností (Osman a Doboš, 2019). Vytvoření přístupného prostředí umožňuje žít plnohodnotný život a zároveň nevyklučuje nikoho ze společnosti či využívání veřejného prostoru a služeb.

S technologickým pokrokem, změnou demografických charakteristik ve společnosti (zvyšování naděje dožití, stárnutí populace), demokratizací veřejného prostoru narůstá tlak na odstraňování bariér a vytváření přístupného prostoru. Zásadním milníkem byla 60. léta 20. století v USA, jež byla spojována s celou řadou občanských hnutí, která se snažila upozornit na rovnost příležitostí a práv osob se zdravotním znevýhodněním. Hlavním důvodem bylo umožnění plnohodnotného života veteránů z 2. světové války a z válek ve Vietnamu a Koreji. Velké množství válečných veteránů mělo snahu se znovu vrátit do života, studovat, pracovat a žít aktivní život, ale bariéry v prostoru jim to neumožňovaly (Persson, Ahman, Yngling a Gulliksen, 2015). Původně se řešila pouze problematika odstraňování bariér pro osoby s pohybovým znevýhodněním (Satoshi, 1998).

Postupně od 70. let 20. století začaly státy jako Dánsko a Švédsko zaměřovat svou pozornost také k dalším druhům tělesných odlišností (Satoshi, 1998). Následně se začala vést debata o široké škále prostorových nároků v závislosti na znevýhodnění. Na tělesnou odlišnost začalo být nahlíženo jako na komplex nároků, které definovaly přístupný prostor pro všechny. Myšlenky bezbariérového prostoru se však z počátku potýkaly s problémem nedostatku specifických kritérií, která by jej jasně definovala (Story, 2011). Termín univerzální design byl poprvé použit v roce 1985 v USA a popisoval myšlenku přístupného prostředí, ze kterého budou mít užitek nejen osoby se

zdravotním znevýhodněním, ale také majoritní společnost (Hamraie, 2017). Avšak ve stejnou dobu již existovaly podobné formy designu také v Evropě (D'Souza, 2004).

Na přelomu 20. a 21. století nastal významný rozvoj designů, jež se snaží o začlenění osob s nejrůznějším zdravotním znevýhodněním do společnosti. V závislosti na kontinentu nebo regionu se jedná o univerzální design (USA a Japonsko), inkluzivní design (Velká Británie) a design pro všechny (kontinentální Evropa; Heylighen a Bianchin, 2013). Všechny zmíněné designy odkazují na myšlenku vývoje produktů, služeb a veřejného prostoru, které slouží široké škále uživatelů bez ohledu na věk, pohlaví, jazyk nebo schopnosti. Mezi těmito designy jsou pouze drobné rozdíly na úrovni jednotlivých principů (Bechmann, 2015). Cílem zmiňovaných designů je nevyloučit nikoho z používání prostoru, produktů a služeb (Steinfeld a Maisel, 2012).

Technologický pokrok a zvyšující se naděje dožití zapříčiňují fakt, že v průběhu života bude většina společnosti alespoň na omezenou dobu potřebovat přístupný veřejný prostor. Omezená mobilita může zastihnout každého člověka v různé životní fázi. Ačkoli se mohou tato řešení zdát vhodná především pro osoby se zdravotním znevýhodněním, přináší takovýto prostor řadu benefitů celé společnosti. Cílovou skupinou pro vytváření přístupného prostoru nejsou pouze osoby se zdravotním znevýhodněním, ale také například senioři, těhotné ženy, osoby doprovázející dítě nebo osoby s objemnými zavazadly.

Vytváření veřejného prostoru je ovšem i nadále uzpůsobováno potřebám průměrného lidského jedince. Osoby odlišující se od standardů většinové populace jsou pak tímto prostředím diskriminovány. Vytváření prostoru, jenž by vyhovoval také osobám se zdravotním znevýhodněním, nebylo nikdy ve větší míře zakotveno v plánovacím procesu (Imrie a Hall, 2014). Často je veřejný prostor definován nedostupností a vyloučením, které jsou utvářeny institucionálními a fyzickými bariérami. Problém nepřístupného prostoru západních společností je ukotven uvnitř sociálně-politického procesu, jenž nese zodpovědnost za produkci nepřístupného veřejného prostoru (Gleeson, 2001).

5.3 Univerzální designy prostoru

Přístup univerzálního designu (dále UD) se postupem času stal globálně uznávaným příkladem bezbariérového designu respektujícího odlišné nároky jednotlivých

skupin osob. UD je často podporován jako základní prostředek k zajištění dostupnosti produktů, služeb a prostředí. UD začal být široce využíván jednak na nadnárodní úrovni (OSN, WHO), ale je také součástí velkého množství národních politik a zákonů (Imrie, 2012).

Existuje celá řada designů přístupnosti, avšak vzhledem k jejich množství a pouze drobným rozdílům je poměrně těžké je od sebe rozlišit. Z tohoto důvodu se již některé instituce rozhodly je souhrnně označovat jako univerzální designy (Persson, Ahman, Yngling a Gulliksen, 2015). Aby si čtenář mohl udělat představu o tom, jak moc jsou tyto designy odlišné, níže budou zmíněny tři nejužívanější designy: univerzální design, design pro všechny a inkluzivní design.

Rámeček 5.1 Principy univerzálního designu (Institute for Human Centered Design, 2016; Hamraie, 2017; Navrátilová, 2016a; Story, 2011; Steinfeld a Maisel, 2012)

Spravedlivé užívání — nesmí znevýhodňovat nebo stigmatizovat žádnou skupinu osob

Flexibilní užívání — vyhovuje široké škále individuálních schopností a možností
Jednoduché a intuitivní použití — snadné pochopení užití bez ohledu na zkušenosti, znalosti a jazykové dovednosti uživatele nebo schopnosti momentální koncentrace

Srozumitelnost informace — sděluje důležité informace efektivně uživateli bez ohledu na okolní podmínky nebo smyslové schopnosti uživatele

Tolerance chyb — minimalizuje nebezpečí a nepříznivé okolnosti náhodných a nechtěných činností

Malá fyzická námaha — použitelný efektivně a pohodlně s minimem námahy
Velikost a prostor pro přístup a užití — poskytuje odpovídající prostor pro přístup a manipulaci bez ohledu na tělesnou pozici, velikost těla nebo pohybové schopnosti.

5.3.1 Univerzální design

Univerzální design je definován jako design prostředí a produktů použitelných v co největší možné míře pro všechny uživatele bez potřeby přizpůsobovat se. Jádrem přístupu není zejména vzhledově atraktivní prostor, ale především jde o jeho funkčnost (Ostroff, 2011). Smyslem je tedy umožnit samostatný a plnohodnotný život všem bez

ohledu na zdravotní stav, fyzickou a mentální kondici, pohlaví, věk nebo národnostní, kulturní, náboženskou nebo sociální příslušnost (Steinfeld a Maisel, 2012). Tento design navrhuje komplexní řešení prostoru, jehož cílem je vytvořit přístupný prostor pro všechny (viz rámeček 5.1). Nejedná se pouze o odstraňování překážek, ale jednotlivá řešení musí být mezi sebou provázána (Persson, Ahman, Yngling a Gulliksen, 2015).

5.3.2 Design pro všechny (Design for All)

Důležitým konceptem v současném evropském prostoru je design pro všechny (dále DfA). Původně se design soustředil pouze na produkty, nicméně postupem času začal zahrnovat také potřebu přístupného prostoru (Persson, Ahman, Yngling a Gulliksen, 2015). Hlavní myšlenkou tohoto designu je rovnost příležitostí na participaci v sociálním životě skrze přístupné prostředí, produkty, služby a informace. Mezinárodní nezisková organizace The Design for All Foundation ustanovila kritéria tohoto designu, která jsou závazná, a je nutné, aby byla dodržována ze strany členů této organizace (EIDD Design for All Europe, 2017). Součástí tohoto uskupení se mohou stát jedinci, orgány státní správy, neziskové organizace, vzdělávací instituce i soukromí podnikatelé (Design for All, 2013). Účastníci tohoto projektu se ovšem musí zasadit o zlepšení kvality života uživatelů na základě přijetí principů tohoto designu. Pravidelným auditem je dohlíženo na dodržování těchto závazků (Steinfeld a Maisel, 2012). Principy Design for All jsou uvedeny v rámečku 5.2.

Rámeček 5.2 Principy designu pro všechny (Design for All, 2013)

Respekt — respektovat odlišnosti uživatelů

Bezpečnost — nesmí představovat žádné nebezpečí

Zdravotní nezávadnost — nesmí nést žádná zdravotní rizika pro osoby nemocné nebo osoby trpící alergií

Funkčnost — prostor musí být navržen tak, aby splňoval především nároky na funkčnost

Srozumitelnost — sdělovat jasné informace bez použití slov (piktogramy), uspořádat prostor tak, aby nemátl schopnost orientace uživatele

Cenová dostupnost — každá osoba má příležitost využít prostor

Atraktivnost — musí být sociálně i emočně přijatelný.

5.3.3 Inkluzivní design

Inkluzivní design (dále ID) se snaží o vytvoření prostoru použitelného pro všechny. ID je založen na teorii, kdy design prostoru přímo ovlivňuje schopnosti jedince se pohybovat, slyšet, vidět a komunikovat efektivně v prostoru (Fletcher, 2006). Design je spojen především s prostředím Velké Británie (Persson, Ahman, Yngling a Gulliksen, 2015). Dle ID musí být veřejný prostor přístupný bez vynakládání větší námahy nebo vyloučení určité skupiny osob z jeho využívání (více viz principy rámeček 5.3). ID se snaží akceptovat pestrost nároků na prostor různých skupin osob bez nutnosti se přizpůsobovat. Oproti předchozím designům ID umožňuje pochopení komplexních potřeb uživatelů konkrétního prostoru, služby či produktu a nabízí více řešení pro různé skupiny uživatelů (University of Cambridge, 2017). ID zvažuje rozdílnost požadavků uživatelů prostoru (kulturní, sociální aj.), které jsou nad rámec právě univerzálních řešení tvořených pro „typického“ uživatele. Nicméně i přesto navrhuje univerzální principy řešení, a proto je pro potřeby této kapitoly spojován do obecné rodiny univerzálních designů. Důvodem je právě myšlenka univerzální přístupnosti, která ale nikdy nemůže obsáhnout nekonečnou rozmanitost lidských těl (více viz kapitola 9).

Rámeček 5.3 Principy inkluzivního designu (Fletcher, 2006)

Lidé v jádru procesu — do celého procesu utváření nového prostoru by mělo být zapojeno co největší spektrum budoucích uživatelů tak, aby nový prostor vyhovoval všem

Pestrost uživatelů — důležitým cílem tohoto principu je identifikace bariér a co nejrychlejší začlenění dříve segregované skupiny uživatelů

Více možností využití — prostor by měl být přístupný a použitelný pro všechny

Flexibilní užívání — porozumění prostoru a jeho uživatelům (rozmanité požadavky), ale zároveň by měl být utvářen tak, aby mohlo dojít ke změně využití a požadavků na něj

Prostor vhodný pro všechny — jednoduché a intuitivní použití (osvětlení, vizuální kontrast, zvolené materiály). Informace o dostupnosti prostoru/objektu by měly být poskytovány jejich uživatelům. Také by měl být zajištěn přístup k místu: silnice, parkovací místa, vstup do budovy aj.

Další četba

- PERSSON, H., H. AHMAN, A. YNGLING a J. GULLIKSEN, 2015. Universal design, inclusive design, accessible design, design for all: different concepts—one goal? On the concept of accessibility— historical, methodological and philosophical aspects. *Universal Access in the Information Society*. 14(4), 505—526. <https://doi.org/10.1007/s10209-014-0358-z>
- IMRIE, R., 2012. Universalism, universal design and equitable access to the built environment. *Disability & Rehabilitation*. 34(10), 873—882. <https://doi.org/10.3109/09638288.2011.624250>
- MEŞHUR, H. F. A. a B. Y. ÇAKMAK, 2018. Universal Design in Urban Public Spaces: The Case of Zafer Pedestrian Zone / Konya-Turkey. *International Journal of Architecture & Planning*. 2018, 6, 15—40. <http://dx.doi.org/10.15320/ICONARP.2018.47>

5.4 Jsou univerzální designy ideálním řešením přístupnosti?

UD mají respektovat potřeby osob s různými nároky na prostor (Satoshi, 1998). Slovo „univerzální“ by ovšem mělo odkazovat na sadu principů, které jsou stabilní, nadčasové a zároveň by měly usilovat o rovnocennost a spravedlnost navzdory možnostem a schopnostem jednotlivců (Imrie, 2012, s. 879; D’Souza, 2004).

UD naráží také na rozdíly vyplývající z rozdílných historických, kulturních a sociálních aspektů, které mohou též ovlivňovat odlišné nároky na využití prostoru (Satoshi, 1998). Design je výsledkem socio-kulturních vztahů zakořeněných v komplexu sociálních praktik, jež nelze zobecnit (Imrie, 2012, s. 878). V průběhu času se ukázalo, jak mohou být tyto designy necitlivé vůči kulturním rozdílnostem (Hamraie, 2016). UD kladou větší důraz na fyziologické nároky na prostor než na socio-kulturní diverzitu (Imrie, 2012), čímž se dostávají do rozporu se svou podstatou, která by měla usilovat o ustoupení od medicínského nahlížení na tělesnou odlišnost.

UD jsou i přes svou popularitu pouze „empirickým“ přístupem postrádajícím jasný teoretický podklad. Principy UD zahrnují několik teoretických rámců, kterým ovšem nedominuje žádná teoretická tradice (D’Souza, 2004). S tím úzce souvisí nedostatečná pozornost akademického sektoru a zcela chybějící kritická kontrola

nad zastřešujícími principy inkluzivních přístupů, jejich porozuměním a uváděním do praxe (Imrie a Hall, 2014).

Rámeček 5.4 Rob Imrie

Profesor humánní geografie na Royal Holloway, University of London. Rob Imrie se zabývá především obory geografie, sociologie a městské plánování (Imrie a Hall, 2014). Dříve působil také jako profesor geografie na King's College London, hostoval na University of Strathclyde, University of Western Sydney a University of Cork (Biography, 2020).

Jedná se o jednoho z klíčových geografů věnujících se problematice Disability studies. Zabývá se především studiem mobility a městského designu ve vztahu ke znevýhodněným skupinám osob a městskou politikou (Imrie a Hall, 2014). Geografii znevýhodnění přispívá především zájmem o význam univerzálního designu při vytváření veřejného prostoru. Ve své práci zkoumá také interakce prostředí s jedincem a následně se snaží o provazbu s politikami plánování, respektive zkoumá dopady plánovacích politik na vytváření přístupného prostoru. Ve svých publikacích se snaží apelovat na zodpovědnost za budování prostoru, kterou však nese celá společnost, a aby mohlo dojít ke změnám, musí si svou roli společnost uvědomit.

V roce 2004 byl oceněn Královskou geografickou společností za přínos k výzkumu národních a místních politik v oblasti rozvoje měst a místní správy (Biography, 2020).

Publikace: Disability and the city: International perspectives, Inclusive design: designing and developing accessible environments, Focusing on disability and access in the built environment.

Jednou z hlavních kritik UD je jejich utopický charakter (Bianchin a Heylighen, 2017). Je vůbec reálné vytvořit prostor, jenž bude nabízet spravedlivé užití pro všechny a zároveň bude respektovat lidskou diverzitu? UD předpokládají, že prostředí, které bude dobře sloužit osobám se zdravotním znevýhodněním, bude využitelné pro celou společnost (Imrie, 2012). Avšak individuální potřeby jedinců jsou příliš rozdílné, aby mohly zapadnout do řešení jednoho designu. Přístup UD kritizují též Osman a Jíchová (2019, s. 144), kteří zdůrazňují neopodstatněnost myšlenky

ideálního, univerzálního prostoru, který má být vhodný pro všechny možné uživatele ve všech možných situacích. Navíc začaly být reflektovány i rozdíly v nárocích na prostor mezi osobami s pohybovým znevýhodněním a stárnoucí populací (kde dochází k postupnému omezování vícera schopností najednou). V tomto smyslu může tedy přístupné prostředí vytvořené pro jednu skupinu (osoby s pohybovým znevýhodněním) výrazně omezovat přístupnost prostředí pro skupinu druhou (stárnoucí populaci) (Satoshi, 1998).

Rámeček 5.5 Ann Heylighen

Profesorka architektury na University of Leuven v Belgii. V rámci svých studií se zaměřuje především na způsoby navrhování prostoru, využívání prostoru a vztahy mezi nimi. Její výzkumný tým se specializuje právě na výzkum designů prostoru, ale zároveň úzce spolupracuje také se sociálně vědními obory. Tato skupina se zaměřuje na prostorové praktiky architektury a zkoumá, jakým způsobem zkušenosti lidí s prostorem ovlivňují různé schopnosti, věk nebo perspektivy (KU Leuven, 2020).

Ann Heylighen získala dvě prestižní ocenění od Evropské výzkumné rady, první za projekt Architectural design In Dialogue with dis-Ability (AIDA). Druhou cenu získala za projekt Rent-a-Specialist (KU Leuven, 2020).

Publikace: How does inclusive design relate to good design? About the nature of design in universal design, Just design.

Dalším nedostatkem těchto designů je jejich nepřizpůsobivost. UD nejsou schopné reagovat na nápravu již vzniklých bariér v prostoru a v krátkém časovém horizontu jej zpřístupnit co nejširšímu spektru uživatelů (Erkiliç, 2011). Tyto designy se snaží vytvářet takový prostor, který je přístupný již od svého počátku.

UD byly výrazně ovlivněny technickým a procesním dialogem. Ve středu těchto designů stojí především technická a procesní stránka. Avšak přílišné lpění na těchto aspektech může potlačovat skutečný přínos designů. UD by měly zahrnovat komplexní proces včetně technologií, procesních metod, ovšem neměly by zapomínat na uživatele a jejich potřeby v konkrétním prostoru. Čili měly by primárně vycházet z pozorování interakcí jednotlivých uživatelů s prostorem (Imrie, 2012).

Mezi významné autory zabývajícími se vztahem mezi prostorem, jeho uživateli a jejich vzájemnou interakcí patří Rob Imrie a Ann Heylighen, více informací k těmto autorům je možné získat v rámečcích 5.4 Rob Imrie a 5.5 Ann Heylighen.

Další četba

- BIANCHIN, M. a A. HEYLIGHEN, 2017. Fair by design. Addressing the paradox of inclusive design approaches. *The Design Journal*. 20(1), 3162—3170. <https://doi.org/10.1080/14606925.2017.1352822>
- D'SOUZA, N., 2004. „Is Universal Design a Critical Theory?“ In: KEATES, S., J. CLARKSON, P. LANGDON a P. ROBINSON. *Designing a More Inclusive World*. London: Springer-Verlag, s. 3—9. <https://doi.org/10.1007/978-0-85729-372-5>
- ERKILIÇ, M., 2011. Conceptual Challenges Between Universal Design and Disability in Relation to the Body, Impairment, and the Environment. Where Does the Issue of Disability Stand in the Philosophy of Ud? *METU Journal of the Faculty of Architecture*. 28 (2), 181—203. <https://doi.org/10.4305/METU.JFA.2011.2.9>

5.4.1 Problematika uvádění univerzálních designů do praxe

Většina západních společností se v současnosti snaží o postupné odstraňování bariér v městském prostoru. Avšak aplikace myšlenek UD do městského plánování je značně problematická. UD se snaží reagovat na produkci prostoru, který je utvářen pro standardizovaná těla (Hamraie, 2012). Nicméně problémem je právě nedostatečná právní zodpovědnost orgánů veřejné správy, jež mají v gesci tuto problematiku. V podstatě neexistuje systém kontroly jejich činností a za nově vzniklé bariéry nenesou zodpovědnost (Gleeson, 2001). Mnohdy je důvodem roztříštění zodpovědnosti za veřejný prostor mezi orgány veřejné správy. Z tohoto důvodu pak není možné zodpovědnost za nově vzniklé bariéry vymáhat (Manley, 2011).

Někteří autoři apelují na nutnost provedení změny na politické úrovni (Imrie a Hall, 2014), aby bylo zamezeno neustálému vzniku nových bariér, které následně vylučují osoby se zdravotním znevýhodněním ze společnosti a využívání veřejného prostoru a služeb. Ovšem k tomu, aby taková změna mohla nastat, je potřeba, aby

si společnost uvědomila, že nese zodpovědnost za vznik bariér a jejich odstraňování (Manley, 2011).

V rámci tohoto procesu bude muset dojít ke změně úhlu pohledu, která bude vyžadovat obrat v postojích a sociálních a politických strukturách (Imrie a Hall, 2014, s. 14). Už nyní začíná být v západních společnostech patrné množství nejrůznějších hnutí bojujících za práva osob se zdravotním znevýhodněním na různých politických úrovních. Postupně se tak městský aktivismus snaží tlačit zodpovědnost na jednotlivé instituce pověřené formováním a fungováním měst. Důležitost je také přikládána specifikaci přístupného prostoru, na jejímž základě by měla proběhnout snaha o „modernizaci“ politiky. Následně by mohl na úrovni národních států či samospráv vzniknout orgán, který by dohlížel na celý proces vytváření přístupného prostoru (Gleeson, 2001).

Přijetí principů UD do procesu městského plánování bude do budoucna důležité, především proto, aby bylo možné předcházet vytváření nových bariér prostoru. Na UD je nahlíženo jako na komplexní proces vyžadující interaktivní a týmový přístup, jenž bude přesahovat limity jedince včetně profesionálů. Celý proces by měl být transparentní, odpovědný a umožňovat participaci zahrnující také budoucí uživatele prostoru (Manley, 2011).

I přes to, že jsou principy UD zaneseny v legislativách většiny západních států, jejich dodržování je spíše sporadické. Vzhledem k celkovému neukotvení procesu v městském plánování a nepřizpůsobivosti k aktuálním problémům a drobným překážkám, jež by mohly v poměrně rychlém časovém horizontu a za minimum nákladů zpřístupnit prostor, byl hledán přístup, který by reagoval na nedostatky těchto designů. Taktický urbanismus představuje právě takový přístup, který umožňuje reagovat na výše zmíněné nedostatky UD.

5.5 Taktický urbanismus

Taktický urbanismus (dále TU) se nezaměřuje primárně na myšlenku tvorby bezbariérového prostředí, nicméně nabízí možnost rychlejšího řešení při odstraňování menších bariér prostoru a zároveň při řešení problémů s aplikováním politik přístupnosti (Talen, 2015). TU vychází z každodenní zkušenosti/interakce uživatelů s prostorem. Na základě těchto zkušeností je pak vytvářena drobná změna prostoru tak, aby prostor lépe vyhovoval svým uživatelům. TU je přístup usilující o malé změny prostoru na

základě drobných zásahů. Drobná fyzická změna prostoru jej zjednoduší a zpřístupní větší škále uživatelů (Talen, 2015). Vytvořené změny mohou být dočasného i trvalého charakteru a nevyžadují příliš velké investiční náklady (Webb, 2018). TU může být nesen širokou škálou aktérů — orgány státní správy/samosprávy, podnikatelskou sférou, neziskovými organizacemi, občanskými uskupeními nebo jednotlivci. Motivaci TU lze charakterizovat jako reakci na současné městské plánování (Silva, 2016). TU je netradičním nástrojem změny prostředí, jenž se snaží zajistit shodu, veřejnou bezpečnost, spravedlnost, efektivitu a koordinaci městských systémů. Jednotlivé výstupy TU by měly sloužit přinejmenším jako krátkodobá řešení určitého problému (Finn, 2014). TU je fenoménem, aktivním nástrojem, který by měl směřovat k vylepšování městského prostoru (Lydon a Garcia, 2015). Základní principy TU jsou zaznamenány v rámečku 5.6.

Rámeček 5.6 Základní principy taktického urbanismu (Lydon a Garcia, 2015, s. 172)

Pochopení — V první řadě je důležité si uvědomit, pro jakou skupinu osob je změna realizována

Definice — Specifikace problému a možností řešení, jež prostor nabízí

Představa — Najít způsoby řešení definovaného problému

Projekt — Vytvořit projekt, který bude realizován v krátkém čase a s malými náklady

Test — Nakonec je potřeba otestovat projekt a získat zpětnou vazbu.

Původní iniciativy ke změnám prostoru pocházely od jeho uživatelů nebo občanských sdružení. Podoba tohoto strategického městského aktivismu se začala utvářet v 70. letech 20. století v USA (Talen, 2015). Nicméně hlavním milníkem TU byla éra po hospodářské krizi v roce 2009, kdy došlo v USA ke zpomalení celé ekonomiky. Z ekonomických důvodů nebyl možný příliš velký rozvoj, a tak se začaly uplatňovat tyto neformální podoby urbanismu, které usilují o menší změny prostoru — malá finanční náročnost, rychlé a snadné řešení a uzpůsobení prostoru jeho uživatelům (Lydon, Bartman, Garcia a Preston, 2012).

TU umožňuje vést debatu mezi městem a jeho občany, případně dalšími zúčastněnými aktéry, jež bude podkladem pro efektivnější městské plánování (Lydon a Garcia, 2015). Přístup TU získal během krátké doby velké množství příznivců. Avšak s jeho rozšířením se začal vytrácet jeho původní charakter a stává se z něj mainstreamový přístup, jenž upevňuje prvky demokracie pomocí debaty o utváření prostoru mezi veřejnou správou a občany (Iveson, 2013). Navzdory původní myšlence komunitně vedeného přístupu začíná ideje TU přebírat i veřejná správa (Mould, 2014). Začlenění aktivit TU do procesu městského plánování bude přínosné, ovšem panují obavy, zda byrokratizace a institucionalizace nezničí původní myšlenku občanského aktivismu (Talen, 2015). V momentě, kdy se z přístupu stane pouze politický nástroj městského rozvoje, myšlenky TU přicházejí o občanský a aktivistický charakter a stávají se pouze moderním vyjadřovacím způsobem městského plánování. Místo efektivního nástroje usilujícího o rozvoj sociální, politické a ekonomické stránky města se z něj stává lidový jazyk bez taktiky. Kriticky je hodnocen celý posun původní myšlenky TU k jejímu novému pojetí. V tomto smyslu se stává pouze prázdným obsahem městských strategií, které mohou působit negativně na sociální struktury městského života (Mould, 2014).

Další četba

LYDON, M. a A. GARCIA, 2015. *Tactical Urbanism: Short-term Action for Long-term Change*. Washington: Island Press.
<https://doi.org/10.5822/978-1-61091-567-0>

MOULD, O., 2014. *Tactical Urbanism: The New Vernacular of the Creative City*. *Geography Compass*. 8(8), 529—539. <https://doi.org/10.1111/gec3.12146>

TU usiluje o to stát se nástrojem rozvoje městského prostoru. Samotná města mohou na základě prvků tohoto přístupu prosperovat, mohou díky němu odhalit problémy a nekvalitní změny v prostoru města. TU může být také využíván jako způsob testování reakce společnosti na určitou změnu prostoru v malém měřítku (Mould, 2014). Nespornou výhodou TU je důraz, který je kladen na pozorovací schopnosti lidí. V současnosti bohužel orgány odpovědné za městské plánování příliš nevyužívají

zkušeností a postřehů uživatelů městského prostoru k jeho plánování a utváření (Silva, 2016). Přístup tedy získává benefity z každodenních zkušeností občanů s daným prostorem. Přístup TU se může stát velice efektivním nástrojem plánovacího procesu, pokud bude propojen s dlouhodobým strategickým plánováním (Lydon, Bartman, Garcia a Preston, 2012). Více o taktickém urbanismu a možnostech pro samosprávy je uvedeno v rámečku 5.7.

Rámeček 5.7 Taktický urbanismus ve službách samospráv

Mike Lydon je mezinárodně uznávaným urbanistou, spisovatelem, řečníkem a zastáncem tzv. „livable cities“. V roce 2018 byl Mike Lydon součástí seznamu 100 nejvlivnějších urbanistů všech dob. Je autorem projektů The Open Streets Project a taktického urbanismu. Kniha *Tactical Urbanism: Short-term Action for Long-term Change*, na které se podíleli s Tonym Garciou, je jednou z nejlepších urbanistických knih za poslední desetiletí (Street Plans, 2020).

Tony Garcia je uznávaným urbanistou. Tony Garcia působí na University of Miami School of Architecture. Věnuje se předávání svých znalostí skrze přednášky a workshopy na témata designu a taktického urbanismu (Street Plans, 2020).

Tactical Urbanism: Short-term Action for Long-term Change — publikace představuje samosprávám i občanům nové způsoby vytváření prostoru. Ve své knize autoři ukazují způsob utváření veřejného prostoru, který bude příjemnější a kde se zároveň budou obyvatelé cítit lépe. Taktický urbanismus kombinuje design, plánování a snaží se o vytvoření podnětu pro transformaci dané komunity. Hlavní myšlenkou je nezbytné zapojení veřejnosti do procesu utváření veřejného prostoru.

5.5.1 Příklady využití taktického urbanismu

Původně cílily taktiky TU pouze na dočasná řešení určitého problému, případně měly pouze upozorňovat na způsob řešení daného problému, nicméně s jeho rozvojem se začala objevovat také řešení trvalá. TU primárně necílí na vytváření bezbariérového prostoru, ale na uzpůsobení prostoru svým uživatelům. Jediným v tuto chvíli zdokumentovaným procesem, který aplikoval taktický urbanismus v otázce bezbariérovosti,

je „*The Master Plan of the Historic Center of the Central District of Honduras*“. Workshop byl iniciován univerzitou v Seville a španělskou nevládní organizací ÍTACA Ambiente Elegido. Cílem tohoto projektu, který se konal v honduraském hlavním městě Tegucigalpa, bylo vést diskusi, představit nápady a nástroje v oblasti inkluzivního a udržitelného rozvoje měst. Součástí semináře byli zástupci univerzit, neziskové organizace, agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci, osoby se zdravotním znevýhodněním (cílová skupina). Konkrétní výsledky projektu odhalily nedostatky ve veřejném prostoru a zviditelnily skutečné bariéry, kterým každodenně čelí osoby se zdravotním znevýhodněním. Na základě drobných změn veřejného prostoru vzniklo na pár hodin město bezpečnější, inkluzivnější a spravedlivější. Výsledek projektu poukázal, jak jednoduché je využití lidského potenciálu, jenž je obecně opomíjen, k získání cenných informací. Na základě výsledků tohoto projektu bylo možné zahájit v Hondurasu veřejnou debatu o přístupu k městskému plánování a také o způsobu umístění občanů a jejich zkušeností do centra plánovacího procesu (Morales, 2018).

Jak lze pozorovat na tomto příkladu, aplikace principů TU v rámci vytváření přístupného městského prostoru je možná. Jednou z možností je alespoň snaha upozornit během jednorázových akcí na to, jakým způsobem lze vůbec prostor učinit přístupným. Na tomto základě by mohla být vedena veřejná debata o plánování přístupného městského prostoru. Druhou možností využití TU v praxi je aplikace jeho principů na postupné odstraňování bariér pomocí malých zásahů, které budou vycházet z veřejné debaty mezi zástupci cílových komunit a veřejné správy.

Další četba

MORALES, A., 2018. Urbanismo educativo y discapacidad. Nuevos mecanismos participativos para una ciudad más sostenible e integradora. El caso del Plan Maestro del Centro Histórico del D.C. de Honduras. *Arquitecturas del Sur*. 36(54). <https://doi.org/10.22320/07196466.2018.36.054.07>

5.6 Komparace univerzálního designu a taktického urbanismu

Srovnání myšlenek UD a TU poukazuje na to, jak komplementárně by mohly působit dohromady. Omezení jednoho designu je podstatou toho druhého. Prvky UD na rozdíl od TU jsou ve většině západních států legislativně ukotveny. TU se orientuje na lokální měřítko — budovy a ulice (Webb, 2018), zatímco UD nejsou velikostí prostoru omezeny. TU se snaží pomocí malé změny vylepšit prostor v krátkém časovém horizontu, na druhou stranu UD pracují s vytvářením přístupného prostředí již od počátku. Lze tedy tvrdit, že zatímco se UD snaží o uplatnění přístupného prostředí formou dlouhodobých strategií, TU reaguje na bariéry v prostoru pomocí rychlých taktik.

Dalším významným rozdílem v těchto designech jsou plánovací principy, kde TU nabízí plánování ve smyslu bottom-up přístupu (Talen, 2015), jež je iniciováno samotnými uživateli prostoru. Na druhou stranu UD uplatňují logiku top-down principů plánování (Imrie, 2012), kdy v centru plánovacího procesu stojí orgány státní správy či samosprávy. Významný rozdíl je dále také spatřován v otázkách kulturních návyků jednotlivých společností. Zatímco UD nabízí univerzální řešení pro všechny, TU umožňuje zohledňovat také otázku kulturních odlišností v jednotlivých lokalitách, a tedy navrhuje heterogenní řešení pro různé skupiny uživatelů.

Původně se UD zaměřovaly pouze na interiéry staveb, tedy jejich hlavní principy byly formovány právě na tento typ prostoru, což může být komplikací při uplatňování těchto principů v exteriérech. Z tohoto pohledu je pak přístup TU dobře aplikovatelný jak na interiéry, tak i exteriéry měst.

Z pohledu českých historických měst může být také značně problematická aplikace UD v centrálních částech měst. UD se snaží o produkci přístupného prostoru pro všechny komplexně již od jeho vzniku. V těchto historických centrech, často zatížených památkovou ochranou, se jeví jako využitelnější právě TU, který reflektuje potřeby uživatelů pouze pomocí drobných zásahů. Čili TU nabízí jednodušší řešení komplikovaného prostoru právě v centrálních částech měst, jež hrají často klíčovou roli pro celou společnost (lokalizace významných institucí, služeb, míst k setkávání aj.). Na druhou stranu principy UD jsou lépe aplikovatelné v nově vznikající zástavbě měst, jež bývá lokalizována do okrajových částí. Doplnění současného systému (tedy v legislativě ukotvené prvky UD) o prvky TU by mohlo přinést zlepšení podmínek a postupné vytváření přístupného prostoru měst.

V českém prostředí se zpřístupňování prostoru věnuje několik autorů, viz rámeček 5.8.

Rámeček 5.8 Publikace zabývající se zpřístupňováním městského prostoru v České republice

Navrátilová, Blanka, 2016. Univerzální design a přístupnost staveb městské hromadné dopravy.

Disertační práce se zabývá myšlenkou přístupnosti hromadné dopravy jakožto důležité potřeby člověka, která zvyšuje kvalitu života a umožňuje plnohodnotnější život. Práce se snaží o otevření používání univerzálního designu v praxi za účelem zvýšení přístupnosti hromadné dopravy. Snaží se navrhnout základní body a postupy tvorby prostoru dle univerzálního designu tak, aby byl prostor přístupný, bezpečný a pohodlný pro všechny uživatele s různými schopnostmi. Více na webových stránkách: <https://www.univerzalniatelier.cz/univerzalni-design/>

Šestáková, Irena a Pavel Lupač, 2010. Budovy bez bariér.

Publikace reaguje na tzv. „bezbariérovou vyhlášku“ 398/2009 Sb. Autoři se snaží poukázat na to, jak se vytváří kvalitní návrh prostředí respektující prostorové nároky osob s omezenou schopností pohybu, schopností orientace či s mentálním znevýhodněním. Publikaci doplňuje mnoho názorných obrázků, jež napomáhají lepšímu pochopení jednotlivých předpisů dané vyhlášky.

Zdražilová, Renata, 2011. Bezbariérové užívání staveb: Metodika k vyhlášce č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

Praktická příručka pro tvorbu bezbariérového prostředí. Hlavním cílem publikace je přiblížení problematiky bezbariérového užívání staveb odborné veřejnosti. Autorka vysvětluje požadavky právního prostředí na základě principů základních podmínek samostatného pohybu a orientace cílové skupiny. Práci provází bohatý grafický materiál, který názorně specifikuje podmínky bezbariérového užívání.

Línová, Jana, 2019. Taktický urbanismus: přístupy městských samospráv k problematice bezbariérovosti.

Kapitola *Politiky zpřístupňování městského prostoru v České republice* je postavená právě na této diplomové práci. Diplomová práce se zabývá tématem produkce přístupného veřejného prostoru. Autorka pracuje s přístupy univerzálních designů

a taktického urbanismu, jež aplikuje na konkrétní příklady z praxe. Práce identifikuje města na území České republiky, která se zabývají systematickým odstraňováním bariér. Na příkladu těchto měst byly popsány nástroje, zkušenosti, způsoby utváření agendy a praktické rady jednotlivých zástupců této problematiky v daných samosprávách.

5.7 Legislativa a její naplňování na území České republiky

Situace v České republice je obdobná, jak již bylo naznačeno výše na zahraničním příkladu. Přestože je v ČR platná řada zákonných norem (viz rámeček 5.9) usilujících o odstraňování bariér, jejich dodržování je spíše sporadické a zodpovědnost za jejich plnění není vymáhána. Následně dochází k vytváření stále nových bariér v prostoru.

Rámeček 5.9 Základní legislativní předpisy v České republice zabývající se odstraňováním architektonických i jiných bariér (Elsa, 2013)

zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb

vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby

vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, ve znění vyhlášky č. 269/2009 Sb.

Nejdůležitějšími legislativními opatřeními na území ČR, jejichž cílem je odstraňování bariér z veřejného prostoru, je stavební zákon č. 183/2006 Sb. a jeho prováděcí vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb (Ministerstvo vnitra České republiky, 2019; Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009). Vyhláška vymezuje požadavky na prostor a navrhuje možnosti

řešení pro jednotlivé skupiny osob. Avšak dokument naráží na problém v případě kulturních památek, kde stojí stanovisko památkové péče nad zněním této vyhlášky (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009). V tomto případě je často náročné vytvářet přístupný veřejný prostor v centrálních historických částech měst, která jsou však klíčová pro jeho uživatele.

Vzhledem k absenci orgánu, jenž by dohlížel na dodržování této vyhlášky, je plnění zmíněného legislativního opatření spíše sporadické a ne vždy správně uchoopené. Po novelizaci stavebního zákona byla přenesena zodpovědnost v otázkách zpřístupňování prostoru na stavební úřady. Součinnost orgánů činných ve stavebním řízení však není ideální, z tohoto důvodu pak není dodržována vyhláška č. 398/2009 Sb. stavebního zákona č. 183/2006 Sb., čímž dochází k neustálému vzniku nových bariér v prostoru. Problémem je především neschopnost stavebních úřadů kontrolovat dodržování všech potřebných norem z důvodu nedostatečně proškoleného personálu. S tím souvisí také nulová zodpovědnost za porušování zákonem stanovených norem. Zmíněné argumenty vyplývají z dlouholetých zkušeností komunikačních partnerek tohoto výzkumu.

5.8 Metodika výzkumu

Tato sekce představuje podobu empirického výzkumu, který se zabýval již konkrétními městy ČR, jež se aktivně podílí na odstraňování bariér a vytváření přístupného veřejného prostoru. Prvním zásadním krokem byla identifikace městských samospráv na území České republiky (tab. 5.1), které se systematicky zabývají otázkou odstraňování bariér na svém území (vymezení pojmu systematické odstraňování bariér je uvedeno v rámečku 5.10). K identifikaci bylo využito internetové rešerše a konzultace s osobami působícími v oblasti zpřístupňování veřejného prostoru. Na základě této identifikace byl sestaven seznam čtyř měst, která se systematickým odstraňováním bariér zabývají — Olomouc, Pardubice, Praha a Brno.

V identifikovaných samosprávách, jež se systematickým odstraňováním bariér zabývají, byly postupně provedeny polostrukturované rozhovory s komunikačními partnerkami, které mají ve své gesci organizaci zmíněných pracovních skupin. Sběr dat se uskutečnil v období mezi zimou 2017 a zimou 2018. V kapitole budou použity úryvky z těchto rozhovorů, které jsou opatřeny přezdívkami komunikačních partnerek. Kontakt byl navázán celkem s pěti komunikačními partnerkami, jedna komunikační

partnerka za každé jedno identifikované město. Výjimkou bylo hlavní město Praha, kde na počátku roku 2018 došlo k transformaci poradního orgánu a personální výměně, z toho důvodu byly v Praze provedeny rozhovory dva.

Tabulka 5. 1 Seznam městských samospráv, jež řeší systematicky otázku bezbariérovosti

Město	Název pracovní skupiny	Odbor	Statut
Brno	Poradní sbor Rady města Brna pro bezbariérové Brno	Odbor zdraví	Poradní a iniciační orgán Rady města Brna
Olomouc	Projekt bezbariérová Olomouc	Odbor sociálních věcí	Pracovní skupina
Pardubice	Komise pro bezbariérovost	Odbor školství, kultury a sportu	Pracovní skupina
Praha	Komise Rady HMP pro Prahu bezbariérovou a otevřenou	Odbor rozvoje a financování dopravy	Komise Rady města Prahy

Zdroj: Vlastní zpracování

Rámeček 5.10 Systematické odstraňování bariér na území samospráv

Jedná se o samosprávy, jež řeší komplexně problematiku zpřístupňování veřejného prostoru na svých územích. Tyto samosprávy mají vytvořené pracovní skupiny, které se řídí koncepčním dokumentem (jedná se o strategie, nikoliv taktiky), jenž stanovuje dlouhodobé cíle směřující k postupnému zpřístupnění veřejného prostoru města. Veškeré aktivity vedoucí k přístupnému prostoru jsou řízeny, nejedná se pouze o nárazové odstraňování bariér.

Nicméně v České republice se odstraňováním bariér zabývá celá řada měst např. nárazovým odstraňováním bariér, vytvořením bezbariérové mapy / mapy přístupnosti či poskytují grantové podpory na zpřístupnění veřejného prostoru. Avšak v těchto případech není možné mluvit o systematickém přístupu, který usiluje o komplexní koordinaci odstraňování bariér na svém území. Lze hovořit spíše o jednotlivých taktikách.

5.9 Dosavadní praxe na úrovni samospráv v České republice

5.9.1 Počátky systematického odstraňování bariér v ČR

Počátky systematického odstraňování bariér ve veřejném prostoru lze v české společnosti datovat na počátek 21. století. První myšlenky spojené s odstraňováním bariér se ovšem začaly objevovat již v průběhu 90. let. Úplně první město v České republice, jež začalo být aktivní v otázkách bezbariérovosti a vytvořilo pracovní skupinu, která usilovala o zpřístupnění města všem uživatelům, byla Olomouc v roce 2001, v roce 2004 na ni navázaly Pardubice, 2011 Praha a Brno se připojilo až v roce 2017.

Historický vývoj jednotlivých orgánů (pracovních a poradních skupin) byl obdobný, jen se odehrával v různých časových horizontech. Pro všechna města byl nejdůležitější prvotní zájem politické reprezentace o řešení této otázky, jenž nastartoval proces institucionalizace politiky přístupnosti. Jedním z důležitých důvodů pro vytvoření těchto orgánů zabývajících se odstraňováním bariér bylo neustálé vytváření nových bariér ve veřejném prostoru v České republice i přes existenci bezbariérové vyhlášky. Hlavním cílem institucionalizace těchto agend je právě dohled nad dodržováním zákonných norem na územích jednotlivých samospráv, čímž dochází k eliminaci bariér a postupnému zpřístupňování prostoru. Další důležitá myšlenka, již tyto orgány nesou, je uplatnění idejí bezbariérového designu v rámci městské samosprávy. Jak uvedla komunikační partnerka Kateřina (Praha): „*Sdílení informací mezi všemi zapojenými subjekty je to nejcennější, co zde vzniká.*“, odkazuje tím na sdílení informací na společných setkáních, čímž by mělo docházet k postupné koordinaci aktivit na územích zmíněných samospráv a eliminaci bariér.

Ukotvení jednotlivých iniciačních orgánů v rámci městských samospráv se různí. Nicméně u vybraných samospráv lze sledovat dva rozdílné způsoby upevnění. V prvním případě fungují orgány v Olomouci a Pardubicích jako neoficiální pracovní skupiny. Nejsou řízeny žádným statutem, stanovami ani jednacím řádem. Nejedná se o politické orgány, a tak nejsou přímo řízeny ani Radou města, přesto jsou členové pracovních skupin jmenováni a odvoláváni právě Radou města. Hlavním posláním těchto pracovních skupin je přenášení agendy odstraňování bariér do dílčích odborů magistrátu a městských organizací. Díky tomuto propojení mohou koordinovat činnosti, jež jsou iniciovány městem, aby jejich řešení bylo koncepční. Myšlenku bezbariérového prostoru tímto mohou šířit i do dalších strategických dokumentů města.

Druhou skupinu tvoří města Brno a Praha, která mají své povinnosti zakotveny ve statutu a jednacím řádu. Tyto poradní orgány jsou již politickými uskupeními a jsou řízeny Radou města. Všichni členové jsou jmenováni a odvoláváni Radou města. Statuty (př. rámeček 5.11) také určují obecně typ činností a úkolů, jež by měly tyto poradní orgány vykonávat, např. posuzování a vydávání stanovisek k záměrům města, předkládat návrhy a doporučení Radě města k dalším aktivitám aj. Usnášeníschopnost týmu je zajištěna účastí nadpoloviční většiny členů. Poradní orgány usilují o konsensus a hlasování je zajištěno prostou většinou. Členství v těchto poradních skupinách jsou nezastupitelná. Jednání jsou neveřejná, ale mohou být přizváni odborníci či hosté na konkrétní setkání, kteří ovšem nedisponují hlasem poradním (Brno | Město pro rodiny, 2017; Magistrát hlavního města Prahy, Jednací řád komisí Rady HMP, 2012).

Rámeček 5.11 Ukázka části statusu Poradního sboru pro bezbariérové Brno (Brno | Město pro rodiny, 2017)

II. Poslání sboru

Poradní sbor sdružuje osobnosti, které se významným způsobem podílejí na aktivitách zaměřených na řešení přístupnosti města a odstraňování bariér pro osoby s omezenou schopností pohybu.

Posláním sboru je zajištění vytváření přístupného prostředí, tj. prostředí, které umožní bezpečný a samostatný pohyb a užívání všem uživatelům bez ohledu na jejich schopnosti, znalosti, zdravotní stav a postupné odstraňování stávajících bariér.

III. Úkoly a činnost sboru

Poradní sbor zejména:

- průběžně sleduje a hodnotí vývoj v oblasti přístupnosti ve městě Brně,
- dává podněty ke koncepčnímu řešení závažných problémů v oblastech, které se týkají přístupnosti města pro osoby s omezenou schopností pohybu,
- připravuje podklady, stanoviska a návrhy na základě vyžádání Rady města Brna, náměstků primátora nebo členů RMB,
- předkládá návrhy na opatření pro realizaci koncepce řešení přístupnosti města Brna pro osoby s omezenou schopností pohybu,
- připomínkuje záměry města Brna, jeho organizací a dalších předložených materiálů z hlediska bezbariérovosti,

- konzultuje projektové dokumentace, prostřednictvím kompetentních osob/institucí zajišťuje dohled nad průběhem staveb a účast na stavebních řízeních,
- koordinuje rozvojové a investiční záměry na úrovni města, spolupráci mezi jednotlivými odbory, organizacemi města a městskými částmi v oblasti bezbariérovosti,
- spolupracuje se zástupci cílových skupin (osoby se zdravotním postižením, senioři, rodiny ad.), řeší konkrétní problémy,
- iniciuje aktivity spojené se zpřístupňováním města,
- vytváří a spolupracuje na koncepčních materiálech, spolupracuje na vytváření metodik týkajících se bezbariérovosti v různých oblastech (bydlení, doprava, ...) s možností připomínkovat vznikající materiály a vyjadřovat se a navrhnout úpravy u již existujících,
- o své činnosti informuje nejméně 1x ročně Radu města Brna,
- projednává a posuzuje projekty v rámci programu lehce odstranitelných bariér a navrhuje financování jednotlivých projektů,
- spolupracuje s Odborem investičním, Odborem dopravy, Odborem zdraví, Oddělením předprojektové přípravy staveb, DPMB, TSB, BKom, KAM, VZMB,
- vyjadřuje se k plánovaným investičním záměrům z hlediska bezbariérovosti na následující roky.

Další četba

Komise Rady hlavního města Prahy pro Prahu bezbariérovou a otevřenou, 2014.

Koncepce odstraňování bariér ve veřejné hromadné dopravě v hlavním městě Praze [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/praha/strategie/koncepce-odstranovani-barier-ve-verejne-hromadne-doprave-v-hlavnim-meste-praze>

Projekt bezbariérová Olomouc, 2010. Pro odborníky [online]. Statutární město Olomouc. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/obcan/socialni-sluzby/projekt-bezbarierova-olomouc/pro-odborniky>

5.9.2 Klíčoví partneři

Vhodně zvolení klíčoví partneři (členové) jsou tím nejdůležitějším elementem těchto orgánů. Obecně se všechny komunikační partnerky shodly, že důležitá je především správná volba členů. Prvořadý je zájem o problematiku odstraňování bariér, navíc je také důležitá dostatečně vysoko postavená funkce v rámci zastupující organizace, jež dává možnost šířit myšlenku v dané instituci.

Každý člen pracovního týmu má danou svou funkci. Někteří členové jsou odborníky na problematiku bezbariérovosti, jiní členové mají především přenášet problematiku odstraňování bariér do svých organizací, ale také v opačném směru. Vhodná témata z vlastní oblasti diskutovat na společných setkáních.

Tabulka 5.2 Složení jednotlivých pracovních týmů

	Olomouc	Pardubice	Praha	Brno
Městská samospráva	6	7	4	8
Městské organizace	2	1	3	5
Neziskové organizace	2	8	6	3
Odborníci	0	0	1	2
Ostatní	3	2	2	6
Celkem členů	13	18	16	24

Zdroj: Vlastní zpracování

Pracovní týmy jednotlivých samospráv disponují rozdílným počtem členů (tab. 5.2). Dané číslo vhodně reflektuje potřeby jednotlivých pracovních skupin tak, aby docházelo k postupnému zpřístupňování prostoru města a veřejných služeb. Nejdůležitějším partnerem, alespoň v počátečních snahách o odstraňování bariér ve všech samosprávách, byl dopravní podnik a správce městských komunikací, na této skutečnosti se shodly všechny komunikační partnerky. Všechny pracovní skupiny se skládají ze zástupců městských samospráv a městských organizací. Potřeby osob se

zdravotním omezením jsou reflektovány zapojením neziskových organizací, jež mají za úkol přenášet informace o prostorových nárocích a požadavcích těchto skupin. Některé pracovní skupiny disponují také externisty — odborníky na problematiku bezbariérovosti. Poslední skupinou jsou ostatní, za tímto pojmem se skrývají zástupci politické reprezentace a univerzitní poradenská centra.

5.9.3 Jakým způsobem jsou odstraňovány bariéry z veřejného prostoru?

Jednotlivé pracovní skupiny mohou k odstraňování bariér a zpřístupňování prostoru využívat různé cesty. Nejdůležitějším typem aktivity je definování dlouhodobých cílů, které jsou ukotveny v koncepčních a strategických dokumentech jednotlivých pracovních skupin. Zásadním principem při efektivním odstraňování bariér je znalost základních potřeb cílové skupiny. Je nutné porozumět těmto potřebám, aby nedocházelo ke špatné implementaci opatření, jež by mohla ve výsledku vytvářet nové bariéry (Komise hlavního města Prahy pro Prahu bezbariérovou a otevřenou, 2013). V rámci počátečních fází byla v těchto samosprávách mapována situace stavu bariér, v některých případech byly vypracovávány analýzy v rámci pracovních skupin a zapojených organizací. Na základě těchto analýz byly vystavěny koncepční dokumenty, jež určují směřování těchto pracovních týmů. Tyto koncepční dokumenty pak mají představovat nejdůležitější cíle v problematice odstraňování bariér.

Dalším nástrojem pro zpřístupňování veřejného prostoru je eliminace konkrétních bariér, finanční zdroje k této aktivitě jsou zajišťovány různými způsoby dle možností jednotlivých pracovních skupin (tab. 5.3). Pracovní skupiny v Praze i Brně na rozdíl od Olomouce a Pardubic mají možnost financování svých agend samostatně z vlastního rozpočtu. Vlastním rozpočtem je v tomto smyslu myšlena kapitola v rozpočtu zaštiťujícího odboru sloužící na odstraňování bariér ve veřejném prostoru. V Brně byla pro rok 2018 nastavena výše této kapitoly na 10 000 000 Kč a z této částky bylo vyčleněno 200 000 Kč na zpracování projektové dokumentace. Hlavní město Praha pak ustanovilo pro rok 2018 konkrétně 27 000 000 Kč. Druhou možností, která se uplatňuje ve všech pracovních týmech, je spolupráce při odstraňování bariér se zapojenými odbory či příspěvkovými organizacemi města, které zaštiťují financování konkrétních úprav. Nejčastější formou této spolupráce jsou konzultace, připomínkování nebo hledání nejhodnějšího způsobu řešení daného problému. Dále pracovní týmy mohou využívat financování z veřejných zdrojů — evropské a státní programy podpory. Ovšem nejvíce jsou využívány Národní rozvojový program mobility (viz rámeček 5.12)

a finance ze Státního fondu dopravní infrastruktury. Poslední možností financování odstraňování bariér v prostoru těchto měst jsou také dotační programy samosprávy. Grantové podpory na bezbariérové úpravy objektů poskytují města Olomouc, Pardubice a Praha. Tyto programy jsou ve všech případech vypisovány pro právnické i fyzické osoby. Dotace jsou ve všech případech poskytovány na investiční i neinvestiční projekty, jež mohou být použity na veřejný, ale i soukromý majetek v rukou vlastníků i nájemníků. Podmínkou je, aby se jednalo o veřejnou službu. Jak uvádí komunikační partnerka Ilona (Pardubice), i tato forma podpory může být významným krokem pro zpřístupňování veřejného prostoru města: „*Ono za 1 200 000 neuděláme zázrak, že jo, vždyť víte, kolik stojí bezbariérový výtah a tak dál, ale my můžeme pomoci něco nastartovat.*“

Tabulka 5.3 Formy financování městských politik přístupnosti

Město	Vlastní rozpočet	Výše rozpočtu	Dotační program	Alokace dotačního programu	Maximální výše dotace
Olomouc	×	—	✓	Min. 500 000 Kč	400 000 Kč
Pardubice	×	—	✓	1 200 000 Kč	Není stanoveno
Praha	✓	27 000 000 Kč	✓	10 000 000 Kč	Dle tematické oblasti Max. 900 000 Kč
Brno	✓	10 000 000 Kč	×	—	—

Zdroj: Magistrát města Olomouce, 2019; Magistrát města Pardubice, Program podpory bezbariérovosti, 2019; Magistrát hlavního města Prahy, Městské granty, 2019; Statutární město Brno, 2019

Dle komunikačních partnerek při výběru lokalit ke konkrétním úpravám využívají týmy analýzy dané oblasti, jež by měly zahrnovat četnost použití cílovou skupinou, ale také majoritní společností, přínosy konkrétní úpravy, ale také finanční náklady. Prostorové rozmístění aktivit těchto orgánů bylo alespoň z počátku svázáno s historickými centry měst, která generují největší množství bariér a zároveň se zde nachází nejvíce institucí a veřejných služeb, jež jsou hojně využívány cílovými

skupinami. Nicméně i přesto jsou zaznamenány aktivity, které dané orgány iniciují také v odlehlejších částech měst, jež vykazují větší zastoupení členů vybrané cílové skupiny. Množství těchto aktivit je ale výrazně menší než souhrn aktivit vázaných na centrální části města. Nicméně aktivity samospráv, které se touto agendou zabývají již delší dobu, se postupně začínají posouvat také do okrajových oblastí, vzhledem k množství odstraněných bariér v centrálních částech.

Rámeček 5.12 Národní rozvojový program mobility pro všechny
(Vláda ČR, 2020)

Hlavním cílem Programu mobility je zajistit svobodný pohyb ve městech a obcích pro všechny skupiny obyvatelstva. K naplnění hlavního cíle Programu mobility využívá strategické cíle: bezbariérová přístupnost služeb veřejné správy, zdravotních a sociálních služeb, pracovních a vzdělávacích příležitostí a možností kulturního využití, zlepšení přístupu všech obyvatel k veřejné dopravě, zvýšení kvality a bezbariérovosti komunikací pro chodce ve městech a obcích.

Program mobility podporuje realizaci komplexních bezbariérových tras ve městech a obcích. Více informací: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/program-mobility/program-mobility-79350/>

Jedním z možných způsobů, kterým je možné šířit myšlenku přístupnosti prostoru v rámci orgánů městské samosprávy, je účast v dalších městských pracovních či poradních skupinách. Na této skutečnosti se shodly všechny komunikační partnerky: „*Tímto se mi i daří dostávat potom tu bezbariérovost do běžných dokumentů města, které se netýkají jenom té sociálky.*“ Dle zkušeností komunikačních partnerek má tato aktivita ve výsledku významný vliv na vytváření přístupného a vstřícného městského prostoru.

Důležitou součástí procesu odstraňování bariér je také zapojení veřejnosti. Veřejnost může poskytovat cenné informace o bariérách a nedostatcích ve veřejném prostoru. Informace se do pracovních skupin dostávají prostřednictvím zástupců jednotlivých cílových skupin, které jsou součástí pracovního týmu, dále mohou být zprostředkovány zvolenými politickými zastupiteli. Navíc všechna zmíněná města

nabízejí svým občanům a návštěvníkům přímou možnost participace na odstraňování bariér. Webové stránky všech zmíněných pracovních skupin nabízejí možnost nahlásit identifikované bariéry pověřené osobě pomocí uvedené emailové adresy či webového formuláře. Většina nerealizovaných podnětů se dostává do zásobníku, ze kterého je možné čerpat v době, která bude této realizaci více nakloněna. Důvodů pro odložení realizace podnětu může být několik, od finančních možností až po plánované rekonstrukce daného prostoru, kdy by realizace podnětu byla spíše kontraproduktivní.

5.9.4 Jaké typy činností realizují pracovní skupiny?

Obecně lze rozdělit typy činností pracovních skupin do tří kategorií: realizace odstraňování bariér, koncepčně-metodická činnost a osvětová činnost.

Nejčastější typ činností, jímž se pracovní týmy zabývají, je odstraňování bariér v prostoru. Odstraňování bariér ve veřejném prostoru s sebou nese celý proces realizace počínající vypracováním studií, projektovou přípravou, připomínkováním až po samotnou realizaci. Za celým tímto procesem ovšem nestojí zmíněné pracovní týmy, ty jsou spíše iniciátory těchto změn. V rámci celého procesu mohou dohlížet na tyto projekty a v případě, že disponují vlastním rozpočtem, se mohou podílet také na jejich financování. Bariéry mohou být odstraňovány také v rámci spoluprací s dalšími institucemi dle řešené agendy. Konkrétně pak nejčastěji bývají realizovány bezbariérové úpravy zastávek městské hromadné dopravy, úpravy chodníků, bezbariérové přechody a doplnění orientačního systému pro osoby se zrakovým znevýhodněním.

Dalším typickým výstupem práce těchto týmů je koncepčně-metodická činnost. Do této kategorie lze zařadit vytvoření prvních koncepčních dokumentů. Celkové nastavení procesů počínaje vytyčením cílů, studií a projektovou přípravou až po samotnou realizaci je výsledkem koncepční činnosti. Navazování spoluprací s klíčovými partnery a případně vytyčování dalších klíčových partnerů ke spolupráci lze považovat za jeden z důležitých koncepčních úkolů, který vede k lepší koordinaci postupu při odstraňování bariér na území města.

Významnou součástí v případě odstraňování bariér je také osvětová činnost. Tato činnost bývá nejčastěji realizována ve spolupráci s neziskovými organizacemi. Cílem většiny těchto osvětových akcí je zprostředkovat autentický prožitek života osob se zdravotním znevýhodněním a tím obeznámit širokou veřejnost s jejich nároky a potřebami na prostor.

I přesto, že se všechny pracovní skupiny hlásí k vytváření prostoru přístupného pro všechny, jedním z největších omezení těchto pracovních skupin, jak připustily všechny komunikační partnerky, je opomíjení nároků na prostor ze strany osob se sluchovým znevýhodněním. Problémem jsou diametrálně odlišné požadavky na prostor v porovnání s ostatními cílovými skupinami. Obecně lze v aktivitách těchto orgánů pozorovat nejvíce činností zaměřených na odstraňování bariér pro osoby s pohybovým znevýhodněním. Důvodem je řešení nejpalčivějších problémů pro většinu cílových skupin v rámci úpravy pro osoby s pohybovým znevýhodněním. S touto úpravou se zlepší celková přístupnost pro většinu společnosti.

Další četba

LÍNOVÁ, J., 2019. Taktický urbanismus: přístupy městských samospráv k problematice bezbariérovosti. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

5.10 Jakým způsobem jsou uplatňovány principy univerzálních designů a taktického urbanismu v jednotlivých samosprávách?

Z kritiky UD, jež byla zmiňována výše, lze pozorovat obdobný vývojový scénář i v českém prostředí. Hlavním problémem byla nedostatečná nebo zcela chybějící zodpovědnost orgánů činných ve stavebním či územním řízení za implementaci vyhlášky č. 398/2009 Sb. Tato skutečnost měla za následek neustálý vznik nových bariér i přes legislativně stanovené povinnosti. Přestože i v České republice je v legislativě zakotveno vytváření veřejného prostoru dle přístupu UD, tedy utváření přístupného prostředí všem uživatelům, zodpovědnost za dodržování vyhlášky není přímo vymáhána.

Zastřešující myšlenky výše zmiňovaných pracovních skupin se řídí legislativním nastavením a jejich principy tedy jsou vystavěny v logice UD. Týmy se snaží o vytvoření prostoru přístupného všem bez ohledu na věk, schopnosti či zdravotní stav. Principy UD je možné pozorovat v celé řadě aktivit všech pracovních skupin. Celý proces odstraňování bariér a jeho provázanost právě s principy UD potvrzuje komunikační partnerka

Elena (Brno): „*Naším cílem v podstatě je, aby když už se ta úprava provádí, tak aby odpovídala legislativě a hlavně, aby byla vstřícná vůči všem těm uživatelům. To znamená, nemůžeme udělat jednu úpravu na úkor bezpečnosti, nebezpečnosti pro druhou skupinu uživatelů.*“

Způsob plánování u aktivit navázaných na UD je vystaven v logice top-down, kdežto TU využívá spíše způsobu bottom-up. V činnosti vybraných pracovních týmů můžeme pozorovat oba dva způsoby plánování, lze tedy hovořit o obousměrném plánování, kde se uplatňuje jak plánování shora, jež je doplňováno plánováním zdola. Na top-down principu jsou vytvářeny dlouhodobé strategie a směrem od spodu zjišťovány informace o konkrétních potřebách uživatelů, čímž se zmírní nevýhody jednotlivých plánovacích přístupů.

V případě principů TU není provázanost činností jednotlivých skupin s tímto přístupem na první pohled zřejmá. TU se ve své přenesené podobě do městských politik snaží o shodu, veřejnou bezpečnost, spravedlnost, efektivitu a koordinaci na úrovni města. Nicméně všechny zmíněné prvky lze zaznamenat ve vybraných pracovních skupinách.

Výše byla zmíněna kritika využívání TU v městském plánování, založená na odklonu městských samospráv od původní myšlenky tohoto přístupu. Důvodem je byrokratizace a institucionalizace, jež ničí původní myšlenky tohoto přístupu. Pokud se na aplikaci těchto principů do městského plánování podíváme v českém prostředí, skutečně se byrokratizací a institucionalizací vytratila původní myšlenka. Kvůli byrokratizaci a institucionalizaci není možné podněty navržené občany často vyřešit v krátkém časovém horizontu a s minimem nákladů. Zničení původní myšlenky dokazuje i komunikační partnerka Linda (Praha): „*Ono často to je opravdu jen snížená obruba na přechodu, ale na to se potřebuje úplně stejné stavební povolení, je to strašně nešikovné. My jsme tady před Rudolfínem, kde je i bezbariérový vstup, jsou tam krásné koncerty, ti lidi tam samozřejmě chtějí jezdit — kvůli pár metrům dodláždění se muselo k tomu vyjadřovat asi 50 sítařů a trvalo to strašně dlouho a pak prostě jsme zjistili, že se tam opravdu složily dvě cihly, já to přeháním samozřejmě, ale trvalo to tak neskutečně dlouho, než prostě proběhl celý ten proces, ale zatím to jinak neumíme legislativně vyřešit.*“

Prvky TU lze vyzpozorovat především v typech činností spojených se zaslannými podněty uživatelů či s drobnými změnami prostoru, jež tyto orgány provádějí. Mezi zřejmé projevy TU je možné zmínit doplňování orientačního systému pro nevidomé, instalaci akustických majáčků, odstraňování drobných bariér (posunutí/odstranění dopravního značení či informačních tabulí, odpadkových košů nebo laviček). Většina

těchto aktivit není zanesena v dlouhodobých koncepčních dokumentech a pouze reagují na aktuální potřebu cílové skupiny.

TU by, dle předpokladů autorů (Lydon, Garcia a Mould), v přenesené podobě do městských samospráv měl sloužit jako nástroj debaty mezi městskou samosprávou a jeho občany, čímž usiluje o efektivnější městské plánování. Tuto debatu, respektive zapojení občanů do utváření bezbariérového prostoru, lze sledovat na vícero úrovních (člen zastupující konkrétní organizaci v pracovním týmu, zasílání podnětů od uživatelů skrze kontaktní formuláře, možnost využití grantových titulů k odstraňování drobných bariér). Jak uvedli Lydon a Garcia (2015), tato debata může vést k vytvoření podkladu pro efektivnější městské plánování. Tuto možnost využili v Olomouci i Pardubicích, jež do své dlouhodobé koncepce použily nápady z řad veřejnosti. Vzniklý dokument tak může efektivně pracovat s prostorem a odrážet jejich skutečné potřeby.

Na závěr lze říci, že ačkoliv je jasně dominujícím přístupem všech vybraných samospráv UD, ke kterému se sice explicitně nehlásí ani jeden pracovní tým, ale musí být dle zákonných norem promítnut do všech úprav veřejného prostoru, lze pozorovat značné uplatnění také idejí přístupu TU, i když již oproštěného od svých původních myšlenek a v přeneseném významu aplikovaném v městských samosprávách.

5.11 Závěr

Tato kapitola si kladla za cíl představit utváření přístupného prostředí a přístupy univerzálních designů a taktického urbanismu. V rámci textu byla zhodnocena situace na poli vytváření přístupného prostředí na území České republiky. Ve výsledku na území ČR byla identifikována čtyři města (Brno, Olomouc, Pardubice a Praha), která se zabývají systematickým odstraňováním bariér na svých územích.

Na příkladu těchto samospráv byly popsány nástroje, kterými se snaží tato města zpřístupňovat prostor nejen osobám se zdravotním znevýhodněním. V rámci snahy o zpřístupňování veřejného prostoru pro všechny, a tedy zabránění vylučování skupiny osob se zdravotním znevýhodněním ze společnosti, využívání veřejného prostoru a služeb, byly vytvořeny v těchto samosprávách pracovní skupiny či oficiální poradní orgány Rady města, které mají ve své gesci problematiku odstraňování bariér. Tyto orgány sestávají z členů, kteří jsou spatřováni jako klíčoví aktéři v otázkách odstraňování bariér na území jednotlivých samospráv.

Agenda odstraňování bariér v jednotlivých samosprávách se tvořila v různých časových obdobích a z toho důvodu jsou jednotlivá města v různých fázích procesu zpřístupnění prostoru svého města. Na jedné straně město Brno, které se nachází na počátku celého procesu, na straně druhé město Olomouc, jež se této problematice věnuje již 18 let a v řešení přístupnosti veřejného prostoru je nejdále z vybraných měst.

Výsledky odstraňování bariér lze sledovat v různých oblastech, avšak nejmarkantnější jsou v rámci městské hromadné dopravy a komunikací. Nejčastější realizací všech pracovních týmů bývají bezbariérové zastávky MHD, bezbariérové přechody a snižování hran obrubníků. Další významnou oblastí je zpřístupňování veřejných služeb a objektů. Nicméně pracovní týmy se snaží pokrýt široké spektrum oblastí, které by mohly případně generovat bariéry pro skupinu osob se zdravotním znevýhodněním. Jednotlivé pracovní skupiny se svou činností nesnaží pouze o eliminaci bariér, jež by mohly segregovat osoby se zdravotním znevýhodněním z využití prostoru či služeb, nýbrž díky široké škále oblastí, které ve svých koncepcích zahrnují, se snaží také o integraci cílových skupin do majoritní společnosti.

Ačkoliv se tímto komplexním přístupem k řešení otázek zpřístupňování veřejného prostoru zabývají v současnosti pouze tyto čtyři samosprávy, bylo by vhodné šířit myšlenku systematického zpřístupňování prostoru i do dalších měst. Na počátku roku 2019 byly identifikovány prvotní myšlenky na vytvoření obdobné pracovní skupiny také například v Českých Budějovicích (ČT 24, 2019).